

*L. Coely fumam Lactantij diuinarum institutionum adue-
sus gentiles libri feliciter inapunt. Epimio inapit liber p-
mus de falsa religione ad Constantinum Imperatorem*

Magno et excellenti
ingenio uiri quom-
se doctrine penitus de-
dissent quicquid labo-

ris poterant impendi. Contemptis
omnibus & priuatis & publicis actionibus ad inquirende
ueritatis studium se contulerunt: existimantes multo esse precla-
uius humanarum diuinarumque rerum inuestigare ac scire ratione:
quam stauendis opibus aut accumulandis honoribus inherere. quibus
rebus quoniam fragiles terreneque sunt & ad solius corporis per-
tinent cultus: nemo melior nemo iustior esse potest. Errant qui
dam illi ueritatis cognitione dignissimi: quos scire tantope-
cupiscunt: atque ita ut rebus omnibus anteponeret. Nam & ab-
iecit quosdam res familiares suas & renunciauit sanctis ac vi-
mmeris uoluptatibus: constat ut solas nudasque uirtutes nudi
expeditique sequerentur. Tantum apud eos uirtutis nomen et
auctoritatis conualluit: ut in ipsa esse summum bonum premium predica-
rent: sed neque adepti sunt id quod uolebant: et operam simul
atque industriam perdidērunt. Quia ueritas et archana summi
dei qui fecit omnia ingenio ac propriis sensibus non potest comprehendi.
Alioquin nichil inter deum & hominem distaret. Si consilia et
dispositiones huius maiestatis eterne cogitatio assequeretur
humana. Quodque fieri non potuit ut homini per seipsum ratio diuina
notesceret: non est passus hominem lumen sapientie requirere:
diutius errare. Ac sine ullo laboris affectu uagare per tenebras
inextricabiles. Aperuit oculos eius aliquando et notionem ueritatis

uamq̃ libro primo religiones

deoz falsas esse monstrauerimus q̃ h̃y quoz vari
os dissilesq̃ cultus p̃vniūsam terraz consensus hōiū
stulta p̃suasione suscepit mortales fuerint cunctiq̃
uita diuine necessitati morte concesserint tamen ne
qua dubitatio relinquat̃ Is sc̃c̃ndus liber fontem ip̃m patefaciet
errorū causas omnium explicabit quibus decepti hōies & p̃mitus
deos crediderint ēē & postmodū p̃suasione muerata in p̃ceptis
p̃auissime religiombus p̃seuerauerunt. Gestio em̃ cōiunctis
& hōiū ip̃ia uanitate detecta singl̃ans dei asserere maiestatem
suscipiens utilius & uerius officium reuocandi hōies a p̃tius itine
bus & ingratiā se aīz ip̃os reducendi ne se ut quidaz p̃hy faciūt
tantope despiciant neue se infimos & sup̃uacuos et nichil & fuis
tra oīo sanos putant. Que op̃io p̃leorū ad uicia op̃ellit naz aīz
existimant nulli ēē deo nos aīe aut post mortē nichil futuros
totos se libidinibus adiciunt & diū licere sibi putant hauendis
uoluptatibus sc̃c̃nter incūbunt per quas ip̃rudentes in laqueos
mortis incurunt. Ignorant em̃ que sit hōis ratio quāz si tenē uel
lēt in p̃m̃is deū suū agnoscerēt uirtutē iusticiāq̃ sequerent̃ terrens
figmentis aīas suas non substerneēt mortiferas libidiniū uolupta
tes nō appeteret. Deniq̃ seipsos magni extimaret atq̃ intelligeret p̃lo
ēē in hōie q̃ uidetur cuius vim condiciōneq̃ nō aliter posse retineri
nisi cultū ueri parentis sui deporta p̃auitate suscipent. Et quideū
sicut oportet de summa reū sepe m̃io cogitans admirari soleo ma
iestatez dei singl̃ans que continet regitq̃ oīa int̃atāz uenisse
obliuionez ut que sola debeat coli sola potissimū negligat̃ homi
nes autē ip̃os ad tantāz cecitatez ēē deductos ut uero ac uiuo dō
mortuos preferant terenos autē sepultosq̃ interu ei qui fundator
ip̃ius terre fuit et tū huic impietati hōiū posset uenia concedi. Si oīo
ab ignorātia diuinū nōis ueniret hic error. Cū uero ip̃os deoz cultores
sepe uidemus deū sumū et confiteri & predicare quāz sibi ueniam
sperare possunt impietatis sue qui nō agnoscunt cultū eius quem
proisus ignorari ab hōie phas nō ē nam & aīz iurant et quom optāt

- sumunt ingenium & tempus si in multis delipunt quia subiacent exempla
- 21 ¶ Quod plato didicent a socrate quod si obtinet humanum genus prae socrate
- 22 ¶ Illud dogma plonis non erat nisi cunctis fons et fomes & virtutis
omnis exterminium
- 23 ¶ De meritis philosophis et quatenus multae ratione ex reze contemptu pro
ficiant et erroris assertores sint
- 24 ¶ De antipodibus quos ideo esse finxerunt quia operati sunt mundum esse
rotundum
- 25 ¶ Quae & quanta predicenda sunt & alia natura quia utiliter philosophantibus
et philosophis non assequuntur
- 26 ¶ Quod doctrina celestis sapientiae sola largiatur quam naturae rationis ap
petit et quatenus philosophis non inuenit Et quod efficax sit lex dei et ecclesie
sacramenta
- 27 ¶ Quod philosophi sepe recte praecipunt & interdum vident uerum et quod non
sit eis credendum
- 28 ¶ A quo solo imitatur conditio creaturae et unde nomine non autem
fortune Et quomodo philosophi suis diuine gladius pereunt
- 29 ¶ Quod fortuna nil est quia philosophi non modo deum sed deum metuntur
et quomodo hunc errorem demones imiserunt eis quod uerum deum ostendebat

Lactantius famam libri teras capla finium
Lucas Coeli Lactantius famam a clis gentiles libet reus de fla
sapientia incipit feliciter

Ellem mihi quoniam ueritas
in obscuro adhuc latere existimat uel errore at
que ipsa uulgi ueris et ineptis superstitionibus
seruientis uel philosophis prauitate ingeniorum turba
tibus eos potius quam illustrantibus Et si non qual
in M. Tullio fuit quia praecipua et admirabilis fuit aliquando tam praecipua
eloquentie contingere facultate ut quatenus ueritas in sua propria ualeat
tantum ingenium quoque uiribus mea exerceret alii Et discussis con
iunctisque tam publicis quam eorum qui sapientes putant erroribus humano

prava de suo sentiunt deo Aunt eū quidā nec gratificari eū
cuq̃ nec iusti s̃ securuz et quietuz immortalitatis sue gradu
bons p̃fui Alij uero nam tollūt grāz relinquūt deo Naturā
eū s̃ima deo p̃stare virtute ut nō maleficuz eē debē ita
et om̃s p̃h̃ de iū consentiūt de gratia discrepant S̃ ut ad
p̃p̃taz matiāz p̃ ordinez descendat om̃io huiusmōi nobis
exequenda particio ē aīz diuisa et repūgnā sunt ira et grā
Aut ira tribuenda ē deo et gratia detrahenda aut utiq̃
p̃ter detrahendū aut ira demenda ē et gratia tribuenda
aut neutuz detrahendū Aliud amplius p̃ter hoc nichil pōt
capere natura ut necesse sit in uno istorū aliquo uerū quo
q̃rit iūuēni Consideremus singlā ut nos ad latebras iūitate
et ratio & ordo deducat - *Sequit̃ capl̃ 2°*

Primūz autē illud de deo nemo dixit nuq̃ iusta eū
tantuz et gratia nō cōmōi Est eūz distōnemens deo
ut huiusmōi p̃tate sit p̃ditus qua noceat et oblit p̃desse uō
ac benefacere nequeat Que igit̃ ratio? Que spes salutis hōi
bus p̃posita ē? si malorū tantūmō actor est deus? Q̃ si scia
maiestas illa uenerabilis nō ad iudicis potestātē au licet suā
actibere s̃ ad tortorū et carnis officiūz deducet? Cur autē
uideamus nō mō eē mala in rebus humanis s̃ etia bona? Itaq̃ si de
us nō ē auctor eē necesse ē qui contraria deo faciat et det
nobis bona Si ē quo nōie appellandū ē? Cur nobis qui ma
le facit notior ē q̃ ille qui m̃ bene Si autēz nichil pōt eē p̃ter
deū Absindūz ē et vanūz putare diuināz potestates qua nihil
ē minus nel melius nocere posse At ideo nemo existit qui au
deret id dicere quia nec iūnez habet nec ullo mō potest credi
Q̃ quia quēit transeamus et ueritatez alibi regim̃ *Ca. 3°*

Quod sequit̃ de scola Epicuri sicut irā in deo non esse
ita nec grāz quid ē Nam aīz putaret epprius alienū
esse a deo maleficē quod ex affectu inamdie plēnq̃ nascit̃
Adem̃t ei etia beneficia quoniam uidebat consequens
eē ut si habeat irā deus habet et grā itaq̃ ne illi iūuēni

libentius defecum Nam si u. t. eloquentie ipsius vniuersi exemplar
ab indoctis et ab ineloquentibus Quia tamen pro uero mitebant sepe super
tus est cur desperemus ueritate ipsam contra fallaces captiosaque fu
cundias sua propria u. et claritate ualitur. Illi quidem se patro
nos iustitiam profiteri solent Sed quis potest eam res defendere? qua
non didicit aut illustrare apud alios quas ipse non nouit magni
uideor polliceri Sed celesti opus est munere ut nobis facultas ac
tempus ad proposita prosequenda tribuat. Quod si uita est optanda
sapienti profecto nullam aliam ob causam uiuere optauerit quam
aliquid efficiam quod uita dignum sit et quod utilitates legentibus
et si non ad eloquentiam quia tenuis in nobis uiuus eloquentie
est ad uiuendum tamen afferat quod est maxime necessarium quo pro
fecto satis iuxisse arbitror et officium hominis implem. Si labor meus
aliquos homines ab erroribus liberatos ad iter celeste duxerit
Deo gratias Amen.

Summam lactancij de opificio dei uel de formatione hominis ad deme
trianum liber feliciter exphat.